

***Ойлау мен сөйлеу түрлері
Қасиеттері.
Балада ойлау мен сөйлеудің даму
ерекшеліктері***

*Орындаған: Еркимбаева Анель
6М011400 – тарих*

Г.Эббингауз ойлауға өзінше анықтама бере отырып, бұл процесс адамның тұрақты идеясы және күйын мен идеялық шабысы арасындағы құбылыс деп бағалады.

Ойлаудағы күйын мен шабыс жайындағы Эббингауз бен оның пікірлестерінің бағытын біздер ассоциация психологясының шарықтау шегіне жеткен көрініс деп атаймыз.

Ойлау-

Өзіндік ішкі қарама
–қарсы
қайшылықтарға
толы процесс.

жалпы
психологияның
негізгі бөлімдерінің
бірі.

тұлға
рефлексиясының
қажетті құрылымы
және өзі осы
рефлексияның
объектісі

жоғары
психикалық
функциялардың бірі
болып табылады

Ойлау дегеніміз-сыртқы дүние заттары мен құбылыстарының байланыс-қатынастарының миымызды жалпылай және жанама түрде сөз арқылы бейнеленуі.

Ойлау – бұл ерекше дәл,терең толық жалпы және жанама түрді шындықты бейнелеуге негізінен біздің түйсінуіміз бен қабылдауымызға мүмкін болмайтын заттар мен құбылыстардың арасындағы мәнді байланыстар мен қатынастарды бейнелеуге бағытталған сананың қызметі.

Ойлау-дербес процесс. Ойлауды психологиялық тұрғыдан зерттеу дегеніміз-оның ішкі ,танымдық құпия мәнін және жемісті болуының себебін ашып көрсету, яғни психология детерменизм принципіне сүйене отырып, ойлаудың мәнін зерттейді,әрбір адамның өзіндік ойлау ерекшеліктерін дамытып отыруға баса мән береді.

Ойлаудың негізгі үш түрі кездеседі : ұғым, пікір, ой қорытындысы.

Ұғым – бұл заттар мен құбылыстардың жалпы және маңызды қасиеттерін бейнелейтін ойлаудың түрі. Ұғым бір-бірімен байланысты зат туралы түсініктерден –оның қасиеттері, жағдайлары, байланыстары және қатынастарынан тұрады. Әрбір зат, әртүрлі көптеген қасиеттерді, белгілерді иеленеді. Түсініктердің жиынтығы ұғымды ашып көрсетеді және осы ұғымның мазмұнын құрайды. негұрлым заттың маңызды белгілері осы түсініктерде байқалса, соғұрлым мазмұны жағынан ұғым терең болады. Екі түрлі ұғымның түрі кездеседі: заттық немесе нақтылы және дерексіз.

Заттың нақтылы ұғымы дегеніміз- заттарға тұтас түрде қарау. Мысалы: адам, өсімдік, жануар т.б.

Дерексіз немесе абстрактылы ұғым дегеніміз- ұғымдардың заттар мен құбылыстарға тұтас түрде қарамай, тек жеке қасиеттерге, сапаларға және жағдайларға қатысты. Мысалы: адамгершілік туралы ұғым, ақша туралы ұғым т.б.

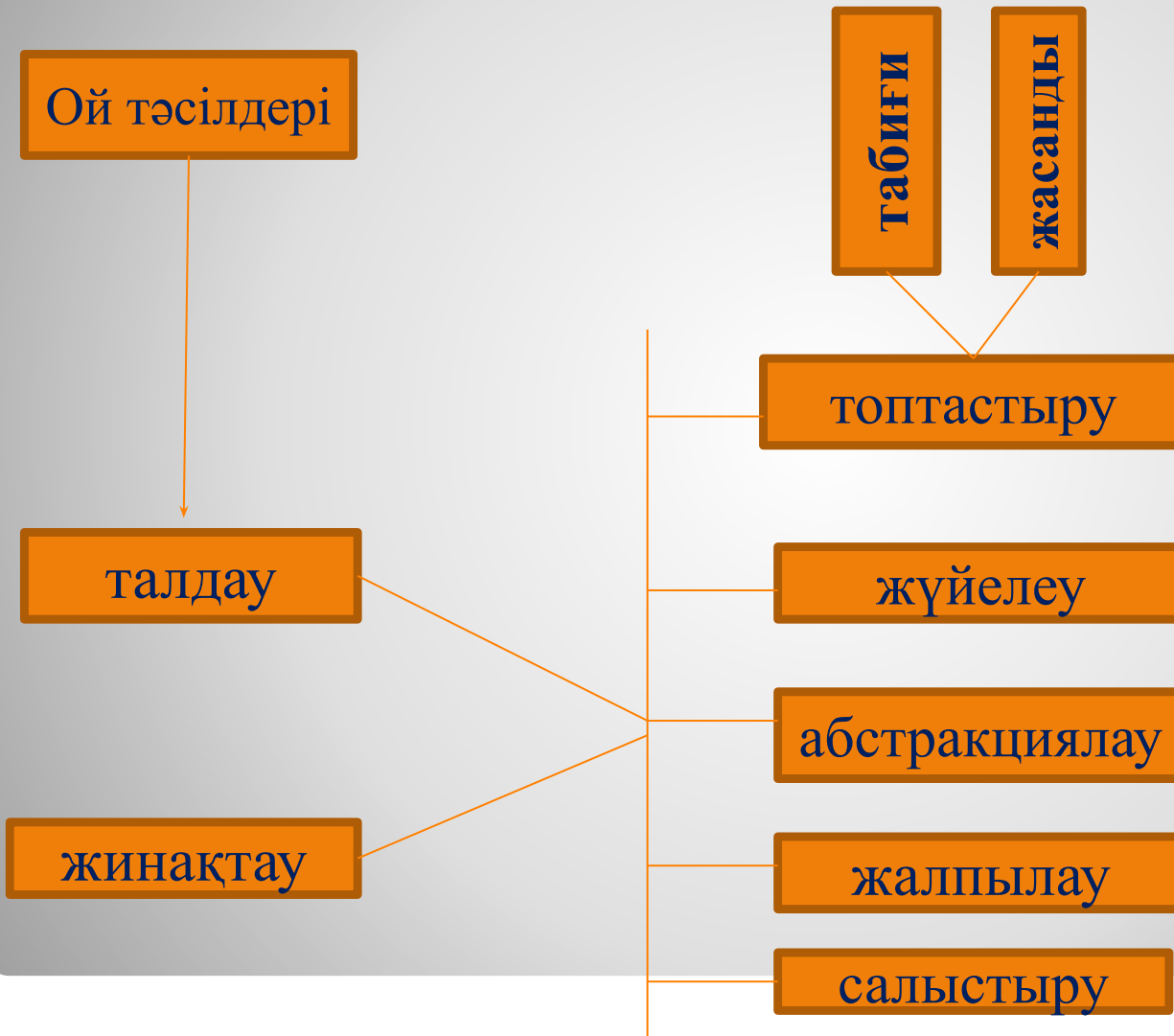
Ой қорытындысы- бұл тарихи қалыптасқан ойлаудың логикалық түрі, ол арқылы бір немесе бірнеше белгілі пікірлерден жаңа пікір туады. Ой қорытындысы үшке бөлінеді: индукция, дедукция және ұқсастық (аналогия)

Индукция дегеніміз- бірнеше жалқы немесе жеке пікірлерден бір жалпы пікір жасау.

Дедукция- бұл жалпы пікірлерден, деректерден жеке пікірлерге, деректерге көшудің жалпы заңдылықтар мен ережелерді білу негізінде жекелеген деректер мен құбылыстарды пайымдаудың тәсілі.

Аналогия-ұқсастық бойынша ой қорытындыларын жасау

Ой тәсілдері түрлерінің схемасы

Ойлаудың дара ерекшеліктері

Ойдың мазмұндылығы- заттар мен құбылыстар, шындықтың салалары туралы сананың пікірлер мен және ұғымдармен жеткілікті болу дәрежесін айтамыз. Адамда неғұрлым ой көп болса және неғұрлым әртүрлі болса, соғұрлым оның ойлауы мазмұнды және бай келеді. Бірақ ойлаудың мазмұндылығы тек бар ойлаудың сапалық жағымен ғана сипатталып қоймақды, сонымен қатар осы ойлауда бейнеленеді. Сондықтан да ойдың мазмұндылығына тек байлығы емес, сонымен қатар оның тереңдігі жатады.

Ойлаудың тереңдігі- ойлауда ерекше маңызды қасиеттер мен салалар, ерекше маңызды байланыстар мен қатынастар бейнеленеді. Ойлаудың мазмұндылығы байлығы, ал тереңдігі адамның іс-әрекетімен, оның білімімен тәжірибесімен, қиялының даму дәрежесімен айқындалады.

Ойлаудың дербестігі- адамның өзіне жаңа міндеттерді қоя білуі, басқа адамдарың көмегінсіз бұл міндеттерді өзінің айрықша әдістерімен шеше білуі. Ойлаудың дербестігі ойдың белсенділігіне, икемділігіне, жеке сын тұрғысынан қарауында.

Ойдың белсенділігі- өзінің жаңа сұрақтары мен міндеттерін қоя білуінде және іздену мен міндеттерді шешу үшін жолдар мен тәсілдерді табуға талпынуында аңғарылады.

Ойдың икемділігі- міндеттерді шешуде алынған біржақты ескірген тәсілдерден еркін болу ептілігінде, міндеттерді шешудің жаңа тәсілдерін тез ұйымдастыру немесе таңдауында байқалады.

Сын тұрғысынан ойлау- ақиқат және жалға ретінде басқаның немесе өзінің ойларын тексеру мен бағалау қабілеттілігінде аңғарылады. Сын тұрғысынан ойлауды айтылған ойлардың практикалық өмірлік құндылығын тексеру ептілігінде аңғарамыз. Сыни ойлау- бұл өзінің және басқаның ойларына өте қатаң қарау.

Ойдың ұшқырлығы- қойылған сұраққа түпкілікті жауаптың қаншалықты уақыттың ішінде алынғандығымен анықталады. Яғни, бұл уақыт қарапайым ойлау үрдісінде біршама қысқа болады, ал күрделі ойлау үрдістерінде ұзақтау болады. Кейбір адамдарда күрделі ой тәсілдері өте тез іске асады. Бұл адамдар тапқыр , ойдың ұшқырлығымен ерекшеленеді.

Ойлау формалары → ұғым, пікір, ой қортындысы.

Ой қортындысы

```
graph LR; A[Ой қортындысы] --- B[Дедукциялық ой - жалпыдан жекеге қарай жүретін ой қортындысы.]; A --- C[Индукциялық ой - жекеден жалпыға қарай жасалатын ой қортындысы.]; A --- D[Традукция-тшогш арқылы жасалатын жеке - дара жағдайдан жекеге қарай өрбіп отыратын ой қортындысы.];
```

Дедукциялық ой - жалпыдан жекеге қарай жүретін ой қортындысы.

Индукциялық ой - жекеден жалпыға қарай жасалатын ой қортындысы.

Традукция-тшогш арқылы жасалатын жеке - дара жағдайдан жекеге қарай өрбіп отыратын ой қортындысы.